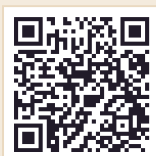

DOI

10.66073/ReFocus-Conf/
0910249

QR-kod
maqolaning DOI
sahifasini
ochadi

SAHIFALAR

1215–1218

TIL

O'zbek

IQTIBOS UCHUN

Saparova Apuza Karimbaevna. Ural qizilmiyasida poyalarning shakllanishiga mineral o'g'itlar va biostimulyatorlar qo'llash me'yorlarining ta'siri // «O'zbekiston olimi ayollarining mamlakat taraqqiyotiga qo'shayotgan hissi» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari (Nukus, 2026-yil 9–10-oktyabr). – Nukus, 2026. – B. 1215–1218. – DOI: <https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/0910249>

UDK: 633.88:(575.172):631.559:631.82:631.831.98

URAL QIZILMIYASIDA POYALARNING SHAKLLANISHIGA MINERAL O'G'ITLAR VA BIOSTIMULYATORLAR QO'LLASH ME'YORLARINING TA'SIRI

Saparova Apuza Karimbaevna

*Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti “Dorivor o'simliklar
agroekologiyasi va introduksiyasi” kafedrasida assistenti
e-mail: saparovaapuza@gmail.com*

Annotatsiya: Maqolada ural qizilmiyasi (*Glycyrrhiza uralensis* Fisch) Ural qizilmiyasida poyalarning shakllanishiga mineral o'g'itlar me'yorlari va biostimulyatorlar qo'llashning ta'sir etganligi, ural qizilmiyasi o'simligi urug'larini ekish oldidan po'stlog'i buzilib (skarifikatsiya qilinib), 36 soat mobaynida iliq suvda ivitish hamda biostimulyatorlar bilan ishlov berilgan urug'laridan foydalanganda mineral o'g'itlarning N₁₀₀ P₁₄₀ K₈₀ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasida hosil bo'lgan poyalar soni o'simlik hayotining birinchi yilida 83,1-95,2 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 218,0-254,1 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 337,1-383,2 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi.

Abstract: In the article, the influence of mineral fertilizer rates and the use of biostimulants on the formation of stems in Ural licorice (*Glycyrrhiza uralensis* Fisch) was established; when using seeds of Ural licorice that had been scarified before sowing, soaked in warm water for 36 hours, and treated with biostimulants at a rate of N₁₀₀ P₁₄₀ K₈₀ kg/ha, the number of stems formed in Ural licorice was 83.1–95.2 thousand units/ha in the first year of plant life, 218.0–254.1 thousand units/ha in the second year, and 337.1–383.2 thousand units/ha in the third year of life.

Kalit so'zlar: Ural qizilmiyasi (*Glycyrrhiza uralensis* Fisch), urug', skarifikatsiya, mineral o'g'itlar, stimulyator, Fitovak, Tandem, poyalar shakllanishi, azot, fosfor, kaliy, poya soni.

Keywords: Ural licorice (*Glycyrrhiza uralensis* Fisch), seeds, scarification, mineral fertilizers, stimulant, Fitovak, Tandem, stem formation, nitrogen, phosphorus, potassium, stem count.

Kirish. So'nggi yillarda Respublikamizda dorivor o'simliklar xomashyo bazasini mustahkamlash, ularni sanoat asosida yetishtirish va chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymat zanjirini yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 20 maydagi PF-139-son Farmonida “2022–2026 yillarda 36000 gektar maydonda dorivor o'simliklarning yangi plantatsiyalarini barpo etish hamda tumanlarni qizilmiya va boshqa dorivor o'simliklar yetishtirish bo'yicha ixtisoslashtirish vazifalari belgilangan. Bunda Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyati an'anaviy ravishda qizilmiya yetishtirish bo'yicha asosiy mintaqasi sifatida e'tirof etilgan. Shu bilan birga, avvalgi yillarda belgilangan prognoz ko'rsatkichlar, jumladan, Qoraqalpog'istonda qizilmiya maydonlarini 25 ming gektarga va yalpi hosilni 150 ming tonnaga

«O'zbekiston olimi ayollarining
mamlakat taraqqiyotiga
qo'shayotgan hissi»

XALQARO ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA
NUKUS, 9–10-OKTYABR 2026

yetkazish vazifasi to'liq bajarilmagan bo'lib, buning asosiy sabablaridan biri mahalliy tuproq-iqlim sharoitiga moslashtirilgan ilmiy asoslangan yetishtirish texnologiyasining ishlab chiqilmaganligi bo'lib, bu borada ilmiy-tadqiqot ishlari ko'lamini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Materiallar va uslublar. Tadqiqotlarni olib borishda “Методика Государственного сортоиспытания сельскохозяйственных культур” [1], “Dala tajribalarini o'tkazish uslublari” (O'zPITI, 2007) [5] uslubiy qo'llanmalari asosida olib borildi.

Tadqiqotlarimizda ural qizilmiyasi (*Glycyrrhiza uralensis Fisch*) o'simligi urug'larini ekish oldidan po'stlog'ini buzish (skarifikatsiya) va 36 soat mobaynida iliq suvda ivitish hamda biostimulyatorlar bilan ishlov berilib ekilganda o'simlikning o'sib rivojlanish davrida poyalarning shakllanishiga mineral o'g'itlar me'yorlari va biostimulyatorlar qo'llashning ta'siri o'rganildi.

Natijalar. Ural qizilmiyasida poyalarning shakllanishiga mineral o'g'itlar me'yorlari va biostimulyatorlar qo'llashning ta'sir etganligi aniqlandi.

Mineral o'g'itlarning $N_{50} P_{70} K_{60}$ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasida hosil bo'lgan poyalar soni o'simlik hayotining birinchi yilida 81,1-92,5 ming/dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 213,8-239,9 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 333,3-368,6 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi. Mazkur mineral o'g'itlar me'yorlari fonida o'simlikda poyalarning shakllanishi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan Tandem stimulyatori bilan 400 ml/t me'yorda ishlov berilganda kuzatilib, o'simlik hayotining birinchi yilida 92,5 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 239,9 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 368,6 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi. Mineral o'g'itlarning $N_{50} P_{70} K_{60}$ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan biostimulyatorlar bilan ishlov berilmagan nazorat variantida o'simlikda shakllangan poyalar soni hayotining birinchi yilida 81,1 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 213,8 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 333,3 ming dona/ga ni tashkil etgan bo'lsa, ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan Fitovak stimulyatori bilan 200 ml/t me'yorda ishlov berilganda esa o'simlikda shakllangan poyalar soni hayotining birinchi yilida 90,9 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 237,6 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 366,5 ming dona/ga bo'lganligi aniqlandi.

Mineral o'g'itlarning $N_{100} P_{140} K_{80}$ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasida hosil bo'lgan poyalar soni o'simlik hayotining birinchi yilida 83,1-95,2 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 218,0-254,1 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 337,1-383,2 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi. Mazkur mineral o'g'itlar me'yorlari fonida o'simlikda poyalarning shakllanishi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan Tandem stimulyatori bilan 400 ml/t me'yorda ishlov berilganda kuzatilib, o'simlik hayotining birinchi yilida 95,2 ming/dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 254,1 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 383,2 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi. Mineral o'g'itlarning $N_{100} P_{140} K_{80}$ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan biostimulyatorlar bilan ishlov berilmagan nazorat variantida o'simlikda shakllangan poyalar soni hayotining

birinchi yilida 83,1 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 218,0 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 337,1 ming dona/ga ni tashkil etgan bo'lsa, ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan Fitovak stimulyatori bilan 200 ml/t me'yorda ishlov berilganda esa o'simlikda shakllangan poyalar soni hayotining birinchi yilida 94,1 ming dona/ga ni, hayotining ikkinchi yilida 251,5 ming dona/ga ni, hayotining uchinchi yilida 380,8 ming dona/ga bo'lganligi aniqlandi.

1-jadval. Ural qizilmiyasida poyalar miqdoriga mineral o'g'itlar me'yorlari va biostimulyatorlar qo'llashning ta'siri, ming dona/ga (2022-2024 yillar)

№	Mineral o'g'itlar me'yorlari, kg/ga	Biostimulyatorlar nomlari	Biostimulyatorlarni qo'llash me'yorlari			2022 yil	2023 yil	2024 yil
			Ekish oldidan urug'ga, ml/t	Shoxlanish davrida, ml/ga	Gullash davrida, ml/ga			
1	N ₅₀ P ₇₀ K ₆₀	Nazorat	Suv bilan ishlov berilgan			81,1	213,8	333,3
2		Fitovak	200	300	500	90,9	237,6	366,5
3		Tandem	400	-	-	88,9	235,6	364,2
4		Tandem	400	300	-	90,1	237,1	366,3
5		Tandem	400	-	500	91,9	238,2	367,7
6		Tandem	400	300	500	92,5	239,9	368,6
7	N ₁₀₀ P ₁₄₀ K ₈₀	Nazorat	Suv bilan ishlov berilgan			83,1	218,0	337,1
8		Fitovak	200	300	500	94,1	251,5	380,8
9		Tandem	400	-	-	92,2	249,3	378,2
10		Tandem	400	300	-	93,3	250,1	380,3
11		Tandem	400	-	500	94,5	252,3	381,7
12		Tandem	400	300	500	95,2	254,1	383,2
13	N ₁₅₀ P ₂₀₀ K ₁₂₀	Nazorat	Suv bilan ishlov berilgan			85,3	219,8	348,5
14		Fitovak	200	300	500	96,4	254,4	392,6
15		Tandem	400	-	-	94,4	253,5	391,9
16		Tandem	400	300	-	95,5	254,2	392,5
17		Tandem	400	-	500	97,0	255,0	393,4
18		Tandem	400	300	500	98,9	256,3	395,8

Mineral o'g'itlarning N₁₅₀ P₂₀₀ K₁₂₀ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasida hosil bo'lgan poyalar soni o'simlik hayotining birinchi yilida 85,3-98,9 ming dona/ga ni, ikkinchi yilida 219,8-256,3 ming dona/ga ni, uchinchi yilida 348,5-395,8 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi. Mazkur mineral o'g'itlar me'yorlari fonida o'simlikda poyalarning shakllanishi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan Tandem stimulyatori bilan 400 ml/t me'yorda ishlov berilganda kuzatilib, o'simlik hayotining birinchi yilida 98,9 ming dona/ga ni, ikkinchi yilida 256,3 ming dona/ga ni, uchinchi yilida 395,8 ming dona/ga ni tashkil etganligi aniqlandi. Mineral o'g'itlarning N₁₅₀ P₂₀₀ K₁₂₀ kg/ga me'yori qo'llanilgan fonda ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan biostimulyatorlar bilan ishlov berilmagan nazorat variantida o'simlikda shakllangan poyalar soni hayotining birinchi yilida 85,3 ming dona/ga ni, ikkinchi yilida 219,8 ming dona/ga ni, uchinchi yilida 348,5 ming dona/ga ni tashkil etgan bo'lsa, ural qizilmiyasi urug'larini ekish oldidan Fitovak stimulyatori bilan 200

ml/t me'yorda ishlov berilganda esa o'simlikda shakllangan poyalar soni hayotining birinchi yilida 96,4 ming dona/ga ni, ikkinchi yilida 254,4 ming dona/ga ni, uchinchi yilida 392,6 ming dona/ga bo'lganligi aniqlandi.

Xulosa va tavsiyalar. Olingan natijalardan shunday xulosa qilish mumkinki, o'simlik hayotining uchinchi yiliga kelib gektardagi poyalar soni 333,3 dan 395,3 ming donagacha ortdi, bir tup hisobida esa bu ko'rsatkich barcha variantlarda 7,1–7,3 dona atrofida qoldi. Bu shuni anglatadiki, poyalar sonining ortishi o'simlikning shoxlanish qobiliyati emas, balki ko'chatlarning saqlanib qolishi hisobiga yuz beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dala tajribalarini o'tqazish uslublari. Tashkent. 2007-y. 147 b.
2. Kerbabaev B.B., Мещериков А.А., Gladyshev A.İ. “Некоторые вопросы ускоренного восстановления солодки”. (Вопросы изучения и использования солодки в СССР. М.-Л. “Наука”, 1966, С 75-81.
3. Ko'ziev A.J Tabiiy namlik sharoitida shirinmiyazor tashkil etish. O'zbekiston o'simliklar olamidagi bioxilmaxillik: muammo va yutuqlar. Respublika ilimiy amaliy konferenciya ilimiy maqalola to'plami, Tashkent-2018 y 101-104-B.
4. . Ko'ziev A.J. (Glycyrrhiza glabraL) Silliqlik shirinmiyani ko'chatdan o'stirish // Botanika fanining ustivor masalalari. Ilm. konf. ma'ruza, Tashkent:1995-y 130-B.
5. Методика Государственного сортоиспытания сельскохозяйственных культур. М.: Колос. 1989. – 194 с.